

OLIY VA O'RTA
MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI

QO'QON DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI

“KIMYO VA KIMYO TA'LIMI MUAMMOLARI”

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy
anjuman materiallari

TO'PLAMI

2022 yil 20 sentabr

Qo'qon - 2022

KIMYOVIY TA'LIMNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI

To‘xtaniyozova Farida

Chirchiq davlat pedagogika universiteti , magistrant

Har qanday davrda, ayniqsa, jamiyat taraqqiyotining keskin davrlarida milliy tarbiyaning tarixiy merosiga murojaat qilish maqsadga muvofiqdir. D.I.Mendelevning nomi hurmat-ehtirom va umid uyg‘otadi, uning bashoratli g‘oyalari bugungi kunda nafaqat o‘zi kashf etgan davriy qonun va yaratilgan kimyoviy elementlarning davriy tizimida, balki u bilan bog‘liq bo‘lgan barcha narsalarni yanada rivojlantirish haqidagi qarashlarida ham talab qilinadi. Shaxsni tartibga solish, ya'ni uning ta'limini hisobga olish kerak. O‘zbekiston jamiyatimiz taraqqiyotining zamonaviy davri ko‘plab sohalarda inqirozli davr bilan tavsiflanadi, lekin bu, ayniqsa, shaxs va natijada, butun jamiyat tarbiyasiga taalluqlidir. Inqirozning sababi hamma uchun tushunarli va bu masala muhokama qilinmaydi. Shaxsning va umuman jamiyatning ma'naviy inqirozini bartaraf etish bilan bog‘liq muhimroq vazifa. D. I. Mendelev hayoti va uning tarixiy merosini o‘rganish, ko‘rinadiki, ko‘p jihatdan ta'limning, shu jumladan kimyoviy ta'limning dolzarb muammolariga javob beradi.

D.I.Mendeleyevni ta'lim-tarbiya masalalariga murojaat qilishga qaysi kuch turtki bo‘ldi, o‘sha davr ta'lim-tarbiyasida uni nima bezovta qildi va sevimli Vatanining kelajagi haqida o‘ylashga nima majbur qildi? O‘zining shaxsiy o‘shining eng yuqori cho‘qqisida bo‘lib, koinotning ko‘plab qonunlarini o‘rgangan holda, u o‘zining ko‘zga ko‘rinmas boyligini sevimli shogirdlari bilan baham ko‘rishga harakat qildi. Keling, uning ba'zi asosiy g‘oyalarini zamonaviy ta'limga, shuningdek, kimyoviy ta'limga, xususan, tadbqiq etishga harakat qilaylik.

XIX asr oxirida. D. I. Mendeleyev butun dunyo umumiy inqiroz yoqasida, deb hisoblardi. Uning bashoratli qarashlari jahon hamjamiyatining taniqli voqealarida tasdiqlandi. O‘shanda u yaqinlashib kelayotgan inqirozga qarshi turish uchun nimani taklif qildi va bu hozirgi kun bilan qanday bog‘liq? U o‘sha davrdagi pedagogik jamoa oldida turgan asosiy muammolarni shakllantirdi, ammo ular bugungi kunga qaraganda ko‘proq dolzarbdir. Keling, ulardan ba'zilarini ko‘rib chiqaylik, xususan:

Birinchi muammo - o‘qituvchining umumiy ilmiy tayyorgarligi, jumladan, umumiy falsafiy ta'lim. Uning fikricha, chinakam ustozni o‘zi ilm o‘rganishda muvaffaqiyat qozongan, unga ega bo‘lgan va uni sevgan kishi deb hisoblash mumkin. Umumiy falsafiy ta'lim o‘qituvchi, shu jumladan kimyo o‘qituvchisi uchun dunyoni ko‘p sonli birlikda ko‘rish va bu bilimlarni o‘quvchilarga etkazish uchun zarurdir.

Ikkinchi muammo maktabda klassik fanlarni o‘qitish bilan bog‘liq. U talabalarni iqtisodiy va ishlab chiqarish sohasiga kirishga yanada rag‘batlantiradigan tabiiy fanlarga ega bo‘lishga alohida ehtiyoj borligi haqidagi fikrni bildirdi.

Uchinchi muammo – o‘qituvchining ma‘lum bir yo‘nalishda olim bo‘lib yetishishi va bu holatni o‘quvchilarga aylantirishi ulkan mineral resurslarga ega mamlakat uchun nihoyatda zarurdir. Ushbu muammo kimyo o‘qituvchisini tayyorlash uchun juda dolzarbdir, chunki xomashyoni qayta ishlash hozirgi bosqichda mamlakat iqtisodiyotini modernizatsiya qilishning zaruriy shartidir.

To‘rtinchi muammo o‘tmish va hozirgi zamon buyuk shaxslarining g‘oyalari

bilan tanishish, tabiatning buyuk tabiat qudrati va go‘zalligini anglash orqali o‘quvchilarda dunyo va insoniyat tarixiga qarashga asoslangan dunyoqarashini shakllantirish bilan bog‘liq. Kimyoning rivojlanish tarixi ushbu muammoni amalga oshirish uchun eng boy materialdir.

Beshinchi muammo talabalarni "Yer bilan uyg'unlikda yashashga" o'rgatish bilan bog'liq, ya'ni. tabiatdan foydalanishning barcha ekologik standartlarini saqlab qolgan holda, inson va butun jamiyat manfaati uchun tabiiy resurslardan samarali foydalanish. Ya'ni, O'zbekiston boyliklarini o'zlashtirish milliy g'oyaga aylanishi, o'zbek jamiyatini birlashtirishi, uni bo'linib ketishdan saqlashi, o'zini va butun mamlakatni boyitishi, boshqa xalqlarning O'zbekiston boyliklariga tajovuz qilishiga yo'l qo'ymasligi kerak. Kimyo o'qitishga kelsak, maktab hududida kimyoviy bilimlarni qo'llash bilan bog'liq boy faoliyat sohasi mavjud bo'lib, asosiy e'tibor kimyo bilan bog'liq kasblarga va boshqa ko'plab sohalarga qaratilgan

Oltinchi muammo, yakka shaxs va butun jamiyatning dolzarb muammolariga mos keladigan ta'limni egallashni tushunishda ko'rinadi. Ya'ni, qat'iy ma'noda bilimni faqat aniq-yaxlit fikrlash asosidagi amaliyotga mos keladigan narsa deb atash mumkin.

Ettinchi muammo talabalarning bilimlarni o'zlashtirishi va ularni tarbiyalashning birligida, ya'ni. ta'limning butun jarayoni bir vaqtning o'zida ta'lim va kognitiv bo'lishi kerak. Bu bugungi kunda har qachongidan ham dolzarbdir, chunki bir shaxsning zamonaviy dunyoqarash asoslari ijtimoiy asoslarga zid kelishi mumkin. Kimyo fan orqali bilim va ta'limni birlashtirishning eng boy imkoniyatlariga ega.

Sakkizinchi muammo - D.I.Mendeleyevning asosiy pedagogik g'oyasi, uning ta'lim tizimining ildizi, pedagogik konsepsiyasi bo'lgan ta'lim uzluksizligini amalga oshirishdir. Shuningdek, uzluksiz ta'limning har bir bosqichi, uning davomida olingan bilim va ko'nikmalar keyingi ta'limga zaruriy tayyorgarlik vazifasini o'tasagina qimmatli bo'lishini ta'kidlaydi. Ta'lim tizimi shunday qurilishi kerakki, u ta'lim yo'lini hech qanday tarzda to'sib qo'ymasini, eng yuqori darajalarga erishsin.

Ta'limning uzluksizligi tufayli shaxsning bosqichma-bosqich, silliq, uyg'un rivojlanishiga erishiladi. D. I. Mendeleyev shaxsdagi shaxsiy va umumiy tamoyillarni ajratib ko'rsatdi.

Shaxsdagi shaxs, D.I.Mendeleyevning fikricha, generaldan oldin bo'ladi, u oddiyroq, odamga yaqinroq, "o'rganishda undan boshlash kerak". Shuning uchun u ta'lim tizimining quyi va o'rta bo'g'inlari uchun o'quvchilarda "hayotiy munosabatlarning individual tomonlarini" rivojlantirish vazifasini belgilab berdi.

Talabalarda shaxsiy boshlang'ichni rivojlantirgan holda, maktab ularda shaxsiyatning umumiy boshlanishini rivojlantirish uchun sharoit yaratishi kerak. Oliy ta'lim ana shu rivojlanishga qaratilgan.

D.I.Mendeleyevning fikricha, davlat xalq ta'limi tizimini yaratish va uning faoliyatini ta'minlash orqali ta'lim uzluksizligi g'oyasini amalga oshirishning kafolatiga aylanishi kerak. O'quvchilarni ilmiy faoliyat, kimyo fanidan olimpiada ishlari bilan tanishtirishda kimyo o'qituvchilari uzluksiz kimyo ta'limga katta hissa qo'shishi mumkin.

To'qqizinchi muammo ta'limning tabiati bilan bog'liq bo'lib, har bir xalqning yosh avlodni tarbiyalashga bo'lgan yondashuvlarining o'ziga xos xususiyatlarida

yotadi. O‘zbek xalqining manfaatlari va ehtiyojlarini o‘zida mujassam etgan holda, o‘zbek ta’limining yo‘nalishi masalasining o‘zagiga qo‘yiladi. Bu xalq ta’limini rivojlantirishning milliy xususiyat va davr ruhiga mos, G‘arbdan o‘zlashtirilmagan o‘ziga xos, sof o‘zbekcha yo‘l izlashni taqozo etadi.

D. I. Mendeleev bu mavzuni ko‘tarishga singib ketgan salbiy tendentsiya va ba’zi hollarda g‘arbiy hamma narsani: ta’lim tizimlari, ta’limning tabiati va yo‘nalishi, o‘quv dasturlari va boshqalarni o‘zlashtirishga majbur bo‘ldi.

D.I.Mendeleev butun xalqning o‘ziga xosligi va milliy merosi, ta’limning hayotiy-real yo‘nalishi, ta’limda madaniy muvofiqlik tamoyili va fan manfaati uchun ijtimoiy foydali mehnat bilan bog‘lagan.

O‘ninch muammo insonning o‘zi, har bir narsada o‘z hayotiy yo‘lini tanlash uchun o‘z huquqlari va mas’uliyatini biladigan shaxsning yaxlitligini tartibga solish bilan bog‘liq. D. I. Mendeleev insonning voqelikdan chetga chiqishi muammosini ko‘rib chiqdi. Ilmiy faoliyati davomida u spiritizm bilan shug‘ullangan, bu esa uni yoshlar hayotidagi eng muhim ustuvorliklarni belgilash uchun "realizm" ta’limotini yaratishga undagan.

Shundagina inson tabiatning umumiy axloqiy qonunlariga muvofiq, o‘zini chinakam fikrlash va harakat qilishni namoyon qilganda, o‘ziga munosib bo‘ladi va bu uning “tabiiy voqelik va oliy iroda bilan kelishilganligini bildiradi. butun xalqi va vijdoni bilan (ikkinchisi - dunyo birligini anglagan mavjudotning vijdoni) har kim va har bir inson manfaati uchun tabiiy kuchlarga hayot beradi.

Inson o‘zining "bo‘linmagan" tarixini topadi va tabiiy ravishda (agar mavjud bo‘lsa) yoki o‘z hayotini buzmasdan, boshqa xalqlarga aytadigan va taklif qiladigan narsaga ega bo‘lgan holda, dunyoning zamonaviy madaniyatiga organik ravishda kiradi.

Adabiyotlar

1. Менделеев, Д. И. Собрание сочинений : в 25 т. / Д. И. Менделеев. – М. : АН СССР, 1954.
2. Менделеев, Д. И. Заветные мысли / Д. И. Менделеев. – СПб., 1905. – 246 с.
3. Макареня, А. А. Д. И. Менделеев в воспоминаниях современников / А. А. Макареня. – М. : Атомиздат, 1973. – 287 с.
4. Гагаев, А. А. Русские философско-педагогические учения XVIII–XX веков: культурно-исторический аспект / А. А. Гагаев, П. А. Гагаев. – М. : Русское слово, 2002. – 312 с.

KIMYO DARSLARIDA AXBOROT - KOMMUNIKATSION TEXNOLOGIYALARLARIDAN FOYDALANISH

Xasanova Nargiza Ismagilovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, o‘qituvchi

Kimyoviy muammolarni hal qilishni o‘rganishga har doim katta ahamiyat berilgan. O‘qituvchi boshqarishi mumkin bo‘lgan dasturlarda muammolarni hal qilishga o‘rgatishning tizimli yondashuvi qo‘yilgan bo‘lib, uning muntazam bajarilishi

155.	<i>To‘xtaniyozova F.</i> Kimyoviy ta’limning zamonaviy muammolari	377
156.	<i>Xasanova N.I.</i> Kimyo darslarida axborot - kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanish	379
157.	<i>Xudoynazarova G.A., Amonova N.M., Rashidova R.O’.</i> Davriy qonun va elementlar davriy sistemasi bobini “Nilufar guli” chizmasi orqali tushuntirish	384
158.	<i>Xudoynazarova G.A., Murodova Sh.I., Ganiyev B.Sh.</i> Oleumga doir masalalarni yechishda muammoli ta’lim texnologiyalardan foydalanish	386
159.	<i>Сулаймонова З.А., Хотамов У.Ф.</i> Кимё фанини ўқитишда аналогиялар ва қизиқарли маълумотлардан фойдаланиш	389
160.	<i>Sharipov Sh., Sharifov G’., Halilova N., Narbekov A., Rashidova D.</i> Maktab kimyo kursida 9-sinf kimyosini o‘qitishni metodologik asoslari	392
161.	<i>Sharifov G’., Sharipov Sh.</i> Kimyo o‘qitish metodikasini nazariy asoslarini rivojlantirish tendensiyasi	396
162.	<i>Хаджибеков С.Н.</i> Техник олий ўқув юртларининг ўқитиш самарадорлигини тажриба-синовда текширишни таҳлил қилиш ва баҳолаш	400
163.	<i>Movlanov A.S.</i> Sifatli bilim olishda “Issiqlik texnikasi va gidravlika asoslari” fanining o‘rni	402
164.	<i>Nuritdinov A.Q., Abdullayev Sh.V.</i> Internet ma’lumotlaridan dars jarayonida foydalanish	405
165.	<i>Allayev J.</i> Kimyo darslarida talabalarning o'quv va kognitiv faolligini baholashga zamonaviy yondashuv	407
166.	<i>Kurbanova A.Dj.</i> Kimyo darslarida talabalarning axborot kompetensiyasini shakllantirish	411
167.	<i>O’smonjonov M.O.</i> Tabiiy fanlarni o‘qitish tizimining innovatsion revolyutsiyasi	415
168.	<i>Qazakbayeva U.Z.</i> Portland sement mavzusini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish	417
169.	<i>Абдреймова И.</i> Химическое образование в духовном развитии школьников	419
170.	<i>Ибрагимов Н.И., Юнусов О.Қ., Гиясов А.Ш., Сафаев У.А.</i> Аналитик кимё ва замонавий физик кимёвий таҳлил усуллари фанини ўқитишда инновацион ёндашув	422
171.	<i>Таджиева Х.С.</i> Создание проблемных ситуаций на занятиях медицинской химии	424
172.	<i>Казакбаева У., Избасарова Г.</i> Викторина как метод оценки знаний по дисциплине «Химическая технология»	427
173.	<i>Fozilova M.O.</i> Analitik kimyo mashg’ulotlarida talabalarga analizning fizik-kimyoviy usullari bo’yicha ma’lumotlar berib borish orqali kimyogarlarning kompetentligini shakllantirilishi	428
174.	<i>Кабулова Л.Б., Избасарова Г.Б.</i> Использование интерактивных	430